

ХМІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів

Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ШИШАЛ Ольга Василівна

УДК 336.226.111

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«Податок на доходи фізичних осіб: механізм адміністрування та значення у формуванні доходів бюджету»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

_____Ольга ШИШАЛ_____

Керівник роботи
ДЕМА Дмитро Іванович
к.е.н., професор

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:
ШИШАЛ Ольги Василівни

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № ____ від « ____ » грудня 2021 р.

Завідувач кафедри _____

к.е.н., професор _____

Дмитро ДЕМА

« ____ » грудня 2021 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ШИШАЛ Ольга Василівна** захистив (ла)
кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК _____

Тетяна ТОВСТУХА

« ____ » грудня 2021 р.

АНОТАЦІЯ

Шишал О.В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм адміністрування та значення у формуванні бюджету.— Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» — Поліський національний університет, Житомир, 2021.

В кваліфікаційній роботі досліджено еволюцію розвитку оподаткування доходів фізичних. Визначено основні види доходів, які підлягають оподаткуванню. Розкрито механізм адміністрування податку на доходи фізичних осіб. Показано значення податку на доходи фізичних осіб у формуванні державного та місцевих бюджетів. Висвітлено досвід оподаткування доходів фізичних осіб за кордоном. Внесено пропозиції щодо вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб через диференційоване оподаткування.

Ключові слова: платники податку, доходи, податкова знижка, податок на доходи фізичних осіб, ставка податку.

SUMMARY

Shyshal O. V. – Personal income tax: the mechanism of administration and importance in budgeting. Manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". – Polissia National University, Zhytomyr, 2021.

The evolution of the development of physical income taxation is studied in the qualification work. The main types of income that are subject to taxation are identified. The mechanism of personal income tax administration is revealed. The importance of personal income tax in the formation of state and local budgets is shown. The experience of personal income taxation abroad is highlighted. Proposals have been made to improve the mechanism of personal income taxation through differentiated taxation.

Key words: taxpayers, income, tax rebate, personal income tax, tax rate.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	8
Висновки до розділу 1.....	13
Розділ 2. МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	14
Висновки до розділу 2.....	20
Розділ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	22
Висновки до розділу 3.....	33
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. З виникненням держави, постала задача пошуку фінансових ресурсів для виконання функцій держави. Одним із джерел фінансових ресурсів є податок з доходів фізичних осіб. На протязі розвитку суспільства це найпростіший спосіб накопичення фінансових ресурсів, який із натурального оподаткування перетворився на грошовий. На сьогодні податок на доходи фізичних осіб відноситься до загальнодержавних податків, але в значній мірі фінансує видатки місцевих бюджетів. Оподаткування доходів фізичних осіб постійно перебуває в процесі вдосконалення, оскільки дуже важко знайти той оптимум, який би влаштовував би і державу, і працюючих.

Пошук оптимального оподаткування є предметом наукових досліджень значної кількості українських та зарубіжних дослідників. Значний доробок в оподаткування доходів фізичних осіб зробили Андрущенко А., Василик О., Демяненко М., Дема Д., Онишко С., Опарін В., Поддєрьогін А., Соколовська Федосов В., Швабій К., Шевчук І., та ін

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення еволюції становлення оподаткування фізичних осіб, механізму його адміністрування та пошук шляхів вдосконалення

При проведенні дослідження та досягнення кінцевої цілі необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити економічну природу податку на доходи фізичних осіб в податковій системі України;
- розглянути еволюцію розвитку податку на доходи фізичних осіб;
- вивчити механізм адміністрування податку на доходи фізичних осіб;
- здійснити оцінку сучасного стану податку на доходи фізичних осіб;
- запропонувати шляхи удосконалення практики функціонування податку на доходи фізичних осіб.

Об’єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процес нарахування, утримання та перерахування до відповідного бюджету податку на доходи фізичних осіб.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є сукупність теоретико-методичних та прикладних аспектів щодо нарахування, утримання та перерахування до відповідних бюджетів ПДФО та вдосконалення механізму адміністрування цього податку.

У процесі написання дипломної роботи були використанні наступі **методи дослідження**: абстрактно-логічний – при визначенні сутності оподаткування податком на доходи фізичних осіб; статистико-економічний метод – при аналізі сучасного стану податком на доходи фізичних осіб; метод синтезу – при адаптації зарубіжного досвіду щодо оподаткування податком на доходи фізичних осіб та ін.

Інформаційною базою дослідження є: офіційні матеріали Державного комітету статистики України; ДПС України, наукові публікації та праці вітчизняних і зарубіжних науковців; первинні матеріали досліджень, зокрема, наукові статті та ін.

Наукова новизна роботи полягає в практичному вирішенні комплексу питань, пов’язаних з оподаткуванням податком на доходи фізичних осіб.

В процесі дослідження отримано наступні наукові результати:

–отримало подальшого розвитку визначення суті оподаткування податком на доходи фізичних осіб як економічної категорії, що виразилось в уточненні її змісту;

–сформульовано заходи щодо оптимізації економічних відносин з метою стимулювання розвитку національної економіки.

Практичне значення одержаних результатів. Окремі положення роботи можуть бути використанні контролюючими органами та суб’єктами підприємництва в розробці положень щодо покращення механізму адміністрування податку на доходи фізичних осіб.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Результати дослідження по темі кваліфікаційної роботи були апробовані на науково-практичних конференціях:

Податок на доходи фізичних осіб: механізм адміністрування та значення у формуванні доходів бюджету. Студентські наукові читання:2021.Матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету, 23 листопада 2020р.Житомир:Поліський національний університет.2021.ст.116-118.

Оподаткування доходів громадян в Україні та зарубіжний досвід. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації, 23 червня 2021р.Житомир:Міністерство освіти і науки України Поліський національний університет, Клайпедський університет (Литва).2021.ст.360-369.

Податок на доходи фізичних осіб: механізм адміністрування та значення у формуванні доходів бюджету». Збірник наукових праць:2021.Механізм управління розвитком територій. Поліський національний університет. Науково-дослідницький інститут бізнесу та розвитку сільських районів, факультет розвитку біоекономіки, сільськогосподарська академія, університет Вітаутаса Магнуса, Литва, Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича.2021.ст.145-15.1

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст роботи викладено на __ сторінках комп'ютерного тексту. Робота включає вступ, три розділи, висновки та список літературних джерел. Ілюстративний матеріал подано у __ таблицях, __ рисунках та __ додатках. Список літературних джерел нараховує 41 одиниць.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Податок на доходи фізичних осіб – це загальнодержавний прямий податок, що стягується з доходів фізичних осіб (як з резидентів, так і з нерезидентів).

Податковий кодекс України (ПКУ) здійснює нормативно-правове регулювання нарахування й сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні. Відповідно до розділу IV ст. 163 ПКУ, об'єктами оподаткування ПДФО в Україні є:

- 1) загальний місячний або річний оподатковуваний дохід (для резидентів та нерезидентів);
- 2) доходи з джерела їх походження в Україні, що остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати чи надання) (для резидентів та нерезидентів);
- 3) іноземні доходи, що отримані з джерел за межами України (тільки для резидентів) [28].

Базова ставка з ПДФО згідно зі ст. 167 ПКУ, в Україні складає 18% [28]. Однак з урахуванням військового збору (1,5%), який за процедурою стягнення має характер ПДФО та надходження від якого зараховуються до загального фонду державного бюджету України, фактичний рівень податкового тягаря для фізичних осіб складає 19,5%.

Особливу увагу у сучасних умовах, поряд з фіскальною, держава приділяє регулюючій функції ПДФО, адже вона має серйозний вплив на рівень і структуру доходів населення, його платоспроможний попит. Значущість ПДФО обумовлена тим, що він [28, с. 201]:

- безпосередньо зачіпає інтереси всіх без винятку верств економічно активного населення країни;
- один з основних податків, який дозволяє в максимальному ступені

реалізувати основні принципи оподаткування: справедливість і рівномірність розподілу податкового тягаря;

- дозволяє змінювати розмір кінцевих доходів населення без зміни відповідності між результатами праці та її оплатою;

- впливає на структуру кінцевих доходів населення, а отже, і на структуру потреб населення;

- дозволяє обкладати доходи, які отримуються з різних джерел.

Введення ПДФО припускає, що держава має можливість, здібності і право збирати інформацію про будь-яку економічну діяльність індивіда, метою якої є одержання доходу.

Негативною рисою вітчизняної системи оподаткування фізичних осіб є її фіскальна спрямованість, яка не дозволяє ефективно перерозподіляти доходи між різними класами населення, досягає соціальної справедливості в отриманні суспільних благ і зміщує фокус з прямої державної соціальної підтримки, коли це необхідно, через відповідні стимули, заохочувати працівників з низькими доходами оподатковувати їхні доходи від зайнятості [2, с. 70].

Розвиток системи оподаткування доходів населення в Україні має досить тривалу історію та розвивається разом із публічними фінансами.

З 26 грудня 1992 року по 1 січня 2004 року податки регулювалися Декретом Кабінету Міністрів України «Про податок на доходи фізичних осіб». У той час ставки податків часто змінювалися. Причина – розвиток ринкових відносин і зміна структури доходів. Дохід, отриманий за основним місцем роботи, оподатковується за прогресивною ставкою, а неосновний – за ставкою 20%. Наприкінці року було проведено перерахунок податку з урахуванням усіх видів доходів та пільг [2, с. 66].

Спочатку у 2004 р. було запроваджено податок з доходів фізичних осіб за єдиною ставкою в розмірі 13%; у 2007 р. цю ставку збільшено до 15%. Нарешті, з набранням чинності Податкового кодексу, було запроваджено помірно прогресивну шкалу ставок із незначними змінами в механізмі функціонування цього податку – 18%, 9%, 5% [7, с. 280].

На розвиток податку на доходи фізичних осіб все ще впливають економічні та політичні фактори. Кожен вид оподаткованого доходу платників податку на прибуток фізичних осіб оподатковується за правилами та нормами, встановленими податковим законодавством України. Застосування таких правил вплине на розмір податку на доходи фізичних осіб та розмір доходу, який фізична особа отримує після сплати податку.

З 1 січня 2011 р. справляння податку на доходи фізичних осіб в Україні регламентується розділом IV Податкового кодексу України [28].

Відповідними статтями IV розділу Податкового кодексу України встановлені основні елементи податку на доходи фізичних осіб (рис. 1.1) [7, с. 281].

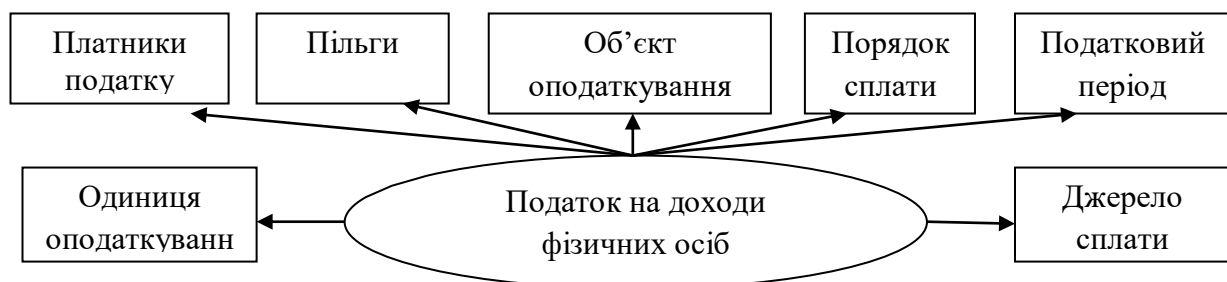

Рис. 1.1. Структура податку на доходи фізичних осіб

Сьогодні податок на доходи фізичних осіб є невід'ємною частиною національного фінансового механізму та відіграє найважливішу роль у наповненні доходів бюджету. Надходження цього податку до бюджету є дуже значними, поступаючи лише податку на додану вартість, але мінімальна зарплата різко зросла з 3200 грн. У 2017 році він досяг 4173 грн. У 2019 році через зниження або уповільнення доходів з податку на доходи фізичних осіб з'явилася чергова хвиля тіні доходів, нові методи зниження податків на МСП, звільнення, закриття малого бізнесу та нелегальне працевлаштування. [20, с. 65].

ПДФО – основний податок, який сплачують тільки фізичні особи, адже цим податком оподатковуються всі доходи фізичних осіб відповідно до податкового законодавства. Доходами фізичної особитакж вважаються такі,

що отримані фізичною особою – підприємцем від упровадження господарської діяльності. Зазначений податок має не лише фінансовий, а й соціальний ефект. Тому для спрощення адміністрування ПДФО доцільним є групування складових сукупного доходу платника податку за відповідними критеріями (рис. 1.2) [7, с. 282].

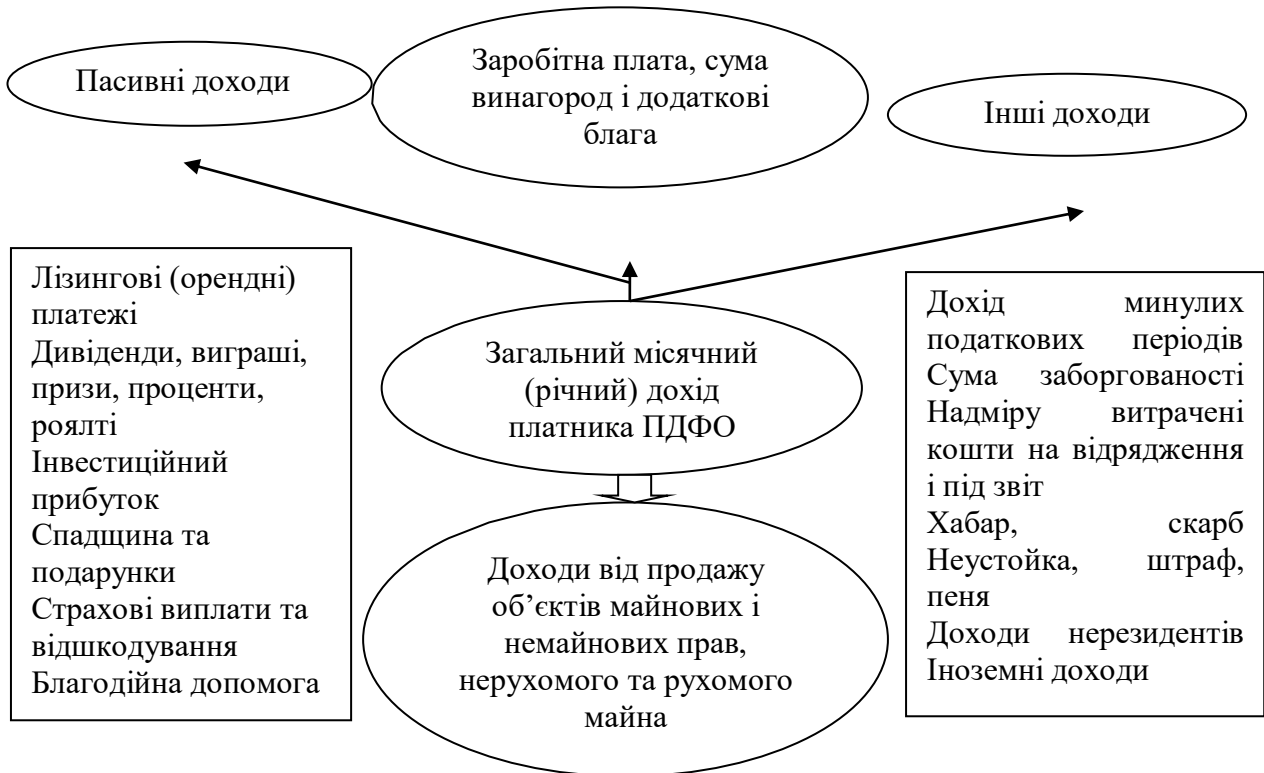

Рис. 1.2. Структура загального оподаткованого доходу платника ПДФО

Необхідність податку на доходи фізичних осіб обумовлена його фінансовим значенням. Це підтверджується тим, що частка прибуткового податку на доходи громадян у доходах зведеного бюджету з року в рік зростала [7, с. 282].

Підпунктом 164.2.1 ПКУ встановлено, що до загального місячного оподаткованого доходу платника податку включаються доходи у вигляді заробітна плата виплачується платникам податків відповідно до умов трудового договору.

Якщо платник податку отримує дохід у вигляді заробітної плати протягом строку законодавчої збереження, у тому числі під час відпустки платника

податків або лікарняного, для визначення граничного розміру доходу, що має право на податкову соціальну пільгу, а в інших податкових ситуаціях такий дохід (частина) належить до відповідного податкового періоду, за який вона нараховується (пп. 3 п. 3 п. 169.4.1 ПКУ). Дохід, який платники податків отримують у вигляді індексації заробітної плати, не підпадає під дію абзацних обмежень. 169.4.2 ПКУ, тому податок на прибуток сплачується протягом відповідного податкового періоду за такими нарахуваннями (виплатами).

Податковий агент, який нараховує (виплачує, надає) оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок із суми такого доходу за його рахунок, використовуючи ставку податку, визначену в ст. 167 ПКУ (пп. 168.1.1 ПКУ). [7, с. 282]

Але дотримуйтесь параграфу. «Б» п. 176.2 Відповідно до ПКУ осіб, які мають статус податкового агента, ПКУ, зокрема, зобов'язаний подати податковий розрахунок нарахованого (виплаченого) доходу у строк, встановлений ПКУ за податковий квартал, до контролюючого органу за основним місцем реєстрації. Цей розрахунок подається лише в тому випадку, якщо сума цих доходів нарахована платнику податку — фізичній особі податкового агента протягом звітного періоду.

Відповідно до податкового розрахунку суми нарахованого (сплаченого) доходу платника податку-фізичної особи-бенефіціара за каталогом символіки доходів фізичних осіб у додатку 2 «Порядку заповнення та подання податкових агентів» та суми нарахованих одноразових внесків від них, Затверджено наказом Мінфіну України від 13.01.2015 р. № 4 (в редакції наказу Мінфіну України від 15.12.2020 р. № 773), доходи у вигляді заробітної плати, включаючи індексацію, нараховується (виплачується) платникам податку, наведеним у додатку 4ДФ для розрахунку виходячи з доходу «101».

Фіскальна спрямованість вітчизняної системи оподаткування є однією з основних її негативних рис, що не дозволяє здійснювати ефективний перерозподіл доходів між різними верствами населення, досягати соціальної справедливості у питанні доступу до суспільних благ та змістити акцент від

прямої державної соціальної підтримки, що надається за ознакою нужденності, у бік мотивування низькооплачуваних працівників через відповідні стимули у стягуванні податків на доходи від зайнятості (*Додаток А*) [2, с.70].

Прогресивне оподаткування сьогодні існує в багатьох країнах Європи і світу. Але вже зараз можна припустити, що спроби влади ввести різні податкові ставки в Україні викличуть палкі дискусії.

Згідно із законопроектом №2758, який був поданий в січні 2020 року, якщо доходи не перевищують 10-кратної мінімальної зарплати, ставка податку залишиться колишньою – 18%. Якщо доходи становлять від 10 до 20 мінімальних зарплат – ставка зростає вдвічі – до 36%. Якщо ж доходи більш ніж в 20 разів перевищують «міні малку» – ставка збільшується втричі: до 54%. Тобто нинішня ставка збережеться у тих, чиї доходи в даний час не перевищують 47230 грн. на місяць. Ставка 34% буде у тих, хто отримує з усіх джерел до 94460 грн., а якщо ще більше – податок на доходи становитиме 54%. [28]

Висновки до розділу 1

Податок на доходи фізичних осіб є відносно молодим податком. Протягом XVIII-XX століть робилися незліченні спроби заснувати та закріпити. На цьому етапі податок на доходи фізичних осіб є обов’язковим, нецільовим платежем фізичних осіб до бюджету для фінансування своїх витрат.

Тому економічна суть ПДФО полягає у перерахуванні частини доходів громадян (фізичних осіб) до державного бюджету для забезпечення соціально-економічної стабільності державних видатків на макроекономічному рівні. Це функція податкового та розподільчого коригування податку.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

В Україні порядок нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб регулюється частиною IV Податкового кодексу [24]. При визначенні платників податку поєднуються принцип джерела доходу та принцип резидентства.

Платником ПДФО є [27, с. 201]:

- фізичні особи-резиденти, які отримують доходи зі своїх джерел в Україні та іноземні доходи;
- фізичні особи-нерезиденти, які отримують доходи з джерел в Україні;
- податковий агент - юридична або самозайнята особа, яка зобов'язана представляти платника податків та сплачувати податок платником податків.

Визначення окремих мешканців міститься у ст. 14.1.213 ПКУ. Особи, які проживають в Україні, є резидентами. Якщо особа також проживає в іноземній державі, якщо ця особа має постійне місце проживання в Україні, ця особа вважається резидентом. Якщо особа також має постійне місце проживання в іноземній державі, якщо вона має тісніші особисті чи економічні зв'язки (центр важливих інтересів) в Україні, вона вважається резидентом. Якщо державу, де знаходиться центр важливих інтересів особи, неможливо визначити, або якщо особа не має постійного місця проживання в жодній державі, вона вважається резидентом, якщо вона перебуває в Україні не менше 183 днів, податковий рік.

Постійне місце проживання члена сім'ї або місце реєстрації фізичної особи як суб'єкта підприємницької діяльності є достатньою (але не єдиною) умовою для визначення місця розташування центру її важливих інтересів.

Предметом оподаткування ПДФО є доходи платника податку з різних джерел [27, С. 202]. Резиденти підлягають оподаткуванню:

- загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;

- доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);

- іноземні доходи - доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.

Об'єктом оподаткування нерезидента є [27, с. 202]:

- загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні;

- доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання).

Джерелом доходу є місце, в якому дохід створено, тобто в основу його визначення покладено територіальну ознаку. Джерелами походження доходу, згідно зі стандартною міжнародною класифікацією, є шість основних джерел доходу [27, с. 203]: трудові доходи, підприємницькі доходи, інвестиційні доходи, доходи від власності, державні соціальні трансферти, родинна допомога і трансферти.

Усі джерела доходів мають різний податковий статус, тобто різний режим оподаткування.

Ставка податку становить 18% бази оподаткування доходів із заробітної плати, інших винагород та компенсаційних виплат або інших виплат і доходів, що виплачуються платникам, пов'язаним із трудовими відносинами та цивільно-правовими договорами. Дохід резидентів у вигляді дивідендів на акції та корпоративних прав - платників податку на прибуток підприємств - доходи у вигляді дивідендів на акції, ставка оподаткування становить 5% від бази оподаткування (дохід у вигляді дивідендів по акціях, крім інвестиційних сертифікатів сплачені пайовими фондами). Для майна, успадкованого членами сім'ї спадкодавця першого та другого споріднення, ставка податку становить 0% бази оподаткування [24].

Резиденти України та за кордоном оподатковуються з усіх доходів, отриманих з їх джерела. При цьому вони мають можливість враховувати податок, сплачений за кордоном, при визначенні річного бюджетного податку,

який підлягає сплаті. Нерезиденти також оподатковуються відповідно до чинних принципів – лише з доходів, отриманих в Україні.

Наказом Мінфіну від 15.12.2020 р. № 773 затверджено новий зведений звіт про податок на доходи фізичних осіб та спеціальні права запозичення «Сума нарахованого (сплаченого) доходу фізичних осіб та утриманої суми Розрахунок податку. нарахована сума єдиного внеску.

Починаючи зі звітності за I квартал 2021 року об'єднана форма повинна подаватися щоквартально, протягом 40 календарних днів після звітного кварталу. Інформацію у звітності слід подавати з розбивкою за місяцями, а окремий розрахунок за рік подавати не треба - лише за I-IV квартали.

Звіт подається до податкового органу за основним місцем реєстрації юридичної особи (податковий агент заповнює та подає порядок, другий рік п. 3) податковий розрахунок нарахованого (сплаченого) доходу платника податку-фізичного та утриманого накопичувального податку разове Пожертвування затверджено наказом Мінфіну України від 13.01.15 № 4

Основним джерелом надходжень місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб, який займає найбільшу питому вагу в структурі бюджетних надходжень. У 2020 році до зведеного бюджету надійшло 271,18 млрд. грн. податку на доходи фізичних осіб, виконання індикативного показника становить 105,9 %, що на 18,15 млрд. грн. (+7,1 %) більше ніж у 2019 році. До державного бюджету податку на доходи фізичних осіб надійшло 93,4 млрд. грн., до місцевого бюджету – 177,82 млрд. гривень [17] .

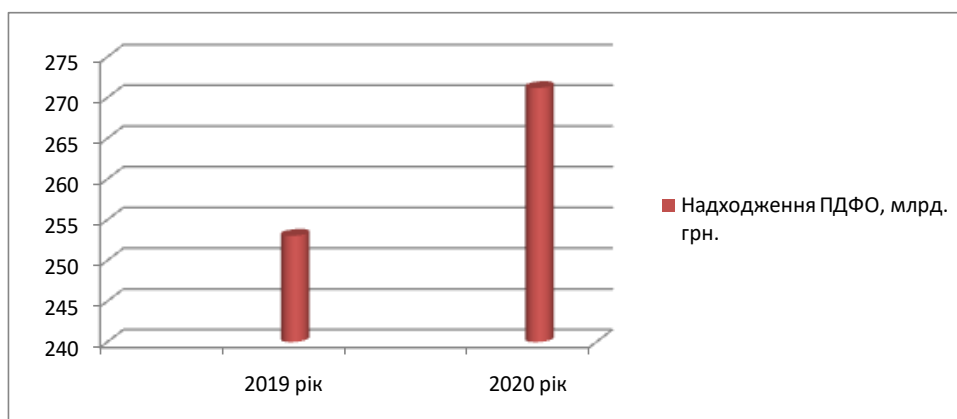

Рис. 2.1. Надходження податку на доходи фізичних осіб, млрд. грн.

Основними макропоказниками, які впливають на надходження ПДФО, є показники середньомісячної заробітної плати та чисельності штатних працівників.

Починаючи з березня 2020 року, через карантинні обмеження, частина підприємств зупинила або обмежила свою діяльність, і, відповідно зменшилася зайнятість та розміри заробітних плат, що в свою чергу вплинуло на збільшення кількості податкових соціальних пільг та зменшення надходжень ПДФО.

На зростання надходжень ПДФО мали вплив також підвищення з 1 вересня 2020 року мінімальної заробітної плати до 5000 грн. з 4723 грн. та виплати доплат до заробітної плати медичним працівникам, які здійснювались відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 22.07.2020 № 623 [4]. Це також необхідно відмітити, як важливий фактор.

Таким чином, за підсумками 2020 року надходження ПДФО зросли на 7,1% при зростанні середньомісячної заробітної плати на 10,4% р/р, із них у промисловості – на 8,2% . При цьому, за даними Держстату, середньооблікова чисельність штатних працівників за 2020 рік знизилась, порівняно з 2019 роком, на 1,3% [4] .

Фактичні надходження ПДФО у 2020 році зросли на 7,4% р/р (+18,2 млрд. грн.), але без врахування ПДФО, що справляється з відсотків за депозитами, а також військового збору. Зростання військового збору становило 6,7% р/р (+1,5 млрд. грн.), тоді як надходження ПДФО, що справляється з відсотків за депозитами, знизилась – на 1,3% (-0,1 млрд. грн.) порівняно з 2019 роком [4] .

У 2020 році до зведеного бюджету України надійшло 211,2 млрд. грн. ПДФО, що становить 17,9% загального обсягу зведеного бюджету. Проти 2019 року надходження ПДФО зросло майже на чверть (на 23,8% – на 40,6 млрд. грн.). Більше половини (65,4% – 138,2 млрд. грн.) із загального обсягу ПДФО надійшло до місцевого бюджету та 73,0 млрд. грн. – до державного бюджету [12] (рис. 2.2).

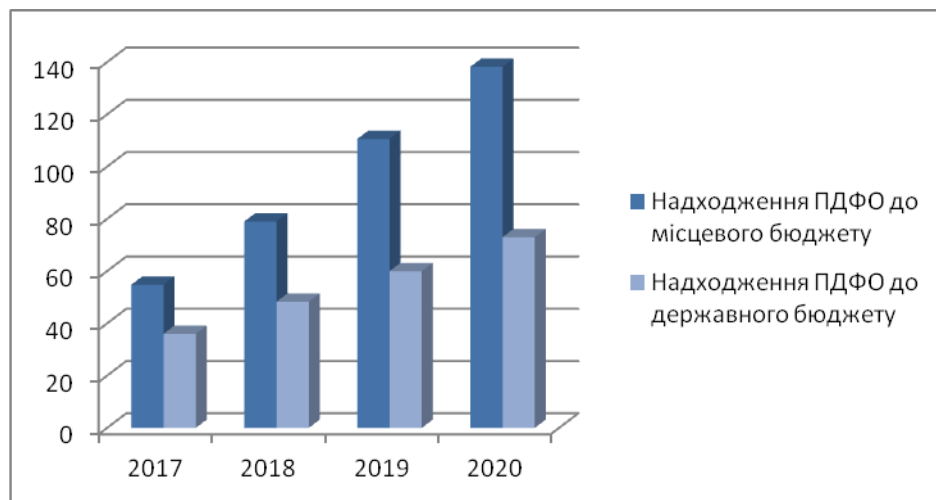

Рис. 2.2. Динаміка надходження ПДФО до державного та місцевого бюджетів, млрд. грн.

З кожним роком зростає обсяг ПДФО та його частка у зведеному бюджеті України. Цей факт вказує на важливість цього податку як одного із суттєвих джерел наповнення бюджетів різних рівнів (рис. 2.3, рис.2.4) [12].

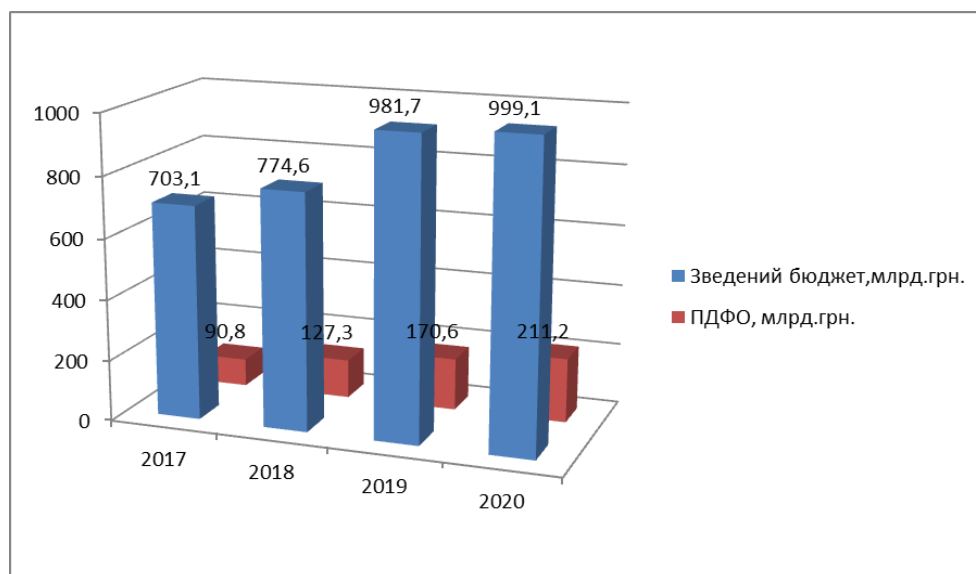

Рис. 2.3. Динаміка зведеного бюджету України, ПДФО та частки ПДФО у зведеному бюджеті

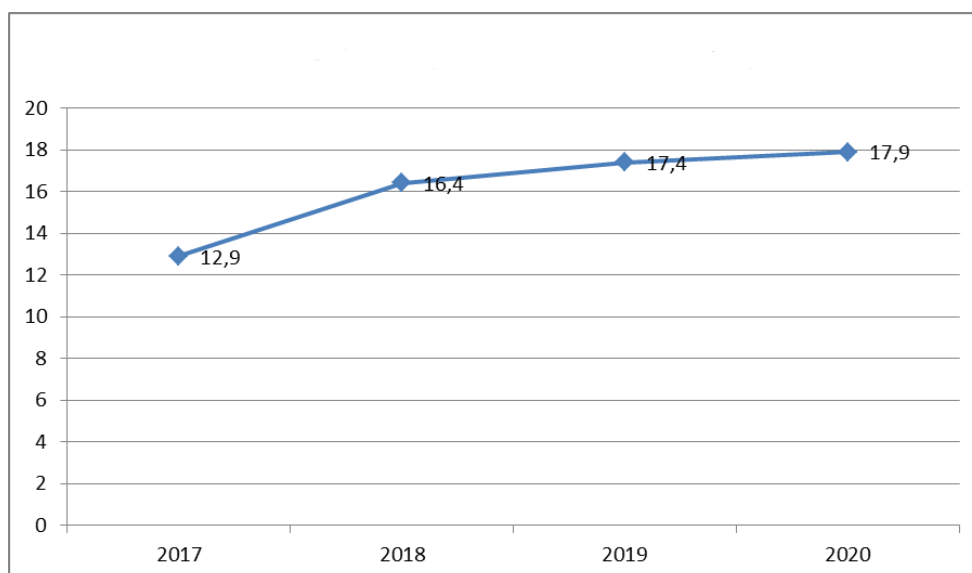

Рис.2.4. Частка ПДФО у зведеному бюджеті, %

Забезпечено надходження з єдиного податку у 2020 році в сумі 27,6 млрд. грн., виконання індикативного показника становить 104,0 % (+ 1,1 млрд. грн.), що на 2,7 млрд. грн. більше ніж у 2019 році (22,4 млрд. гривень). У 2020 році забезпечено надходження єдиного внеску на рівні 294,4 млрд. грн. Цей показник перевищує суму сплати єдиного внеску за 2019 рік на 7,6 %, або на 20,9 млрд. гривень.

Українці сплачують також військовий збір.

За 2020 рік надійшло 23,9 млрд. грн. військового збору, що на 1,5 млрд. грн. (+6,7 %) більше ніж у 2019 році [17].

Експерти вважають, що правова природа військового збору є незрозумілою, оскільки через однакові об'єкти оподаткування військовий збір фактично повторює фіскальні функції ПДФО. Через це фонд заробітної плати зазнає надмірного податкового навантаження порівняно з рівнем оподаткування вказаних доходів в інших країнах світу. Це один із чинників значної частки тіньової економіки країни, зокрема зарплат «у конвертах». При цьому ВЗ та ПДФО, по суті, дублюють один одного, що призводить до подвійного податкового навантаження – оподаткування одного й того ж об'єкту оподаткування – заробітної плати, винагород за ЦПД тощо.

Способи зекономити на сплаті податків існують різні. Розглянемо вплив державного управління на адміністрування податку на доходи фізичних осіб.

Серед законних способів економії чільне місце належить гарантованій державою для певної категорії громадян податковій соціальній пільзі.

Ця пільга поширюється лише на заробітну плату, отриману від роботодавця, і не поширюється на інші доходи (стипендії чи доходи від підприємницької діяльності).

Ця пільга поширюється лише на заробітну плату, отриману від роботодавця, і не поширюється на інші доходи (стипендії чи доходи від підприємницької діяльності).

Максимальний дохід одного з батьків, який має право на такі пільги, розраховується як добуток максимального доходу за допомогою ПСП, помноженого на кількість дітей (2021-3180 грн на кількість дітей). Податкове законодавство України визначає окремі категорії платників податків, які мають право зменшити загальний місячний оподатковуваний дохід на суму ПСП.

Для реалізації права на податкову соціальну пільгу працівник повинен подати до роботодавця заяву (якщо він працює на кількох підприємствах чи установах – він обирає одне) про самостійний вибір місця нарахування податкових соціальних пільг та докласти довідку про належність до вищезазначених категорій осіб. Повний перелік таких документів визначено порядком подання документів для отримання податкової соціальної пільги та затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 р. № 1227.

Висновки до розділу 2

Податок на доходи фізичних осіб є найбільшим джерелом доходів місцевих бюджетів, а тому є одним із ключових інструментів фінансування місцевих видатків, особливо для утримання соціальної та громадської інфраструктури, яку використовують громадяни.

Вважаємо, що для встановлення справедливої системи перерахування ПДФО до місцевих бюджетів потрібно не лише доопрацювати закон, щоб підприємства сплачувати ПДФО там, де фактично працюють працівники, а й здійснити ряд інших дій. інакше цей крок суттєво збільшить адміністративне навантаження на підприємства як податкові агенти.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

В Україні ПДФО є загальнодержавним податком, порядок, ставка та правила оподаткування якого встановлюються виключно на загальнодержавному рівні. Проте, наприклад, у Болгарії, Латвії, Естонії та Греції особистий прибутковий податок належить до системи місцевого оподаткування, а в Бельгії, Швеції, Швейцарії, Данії та Фінляндії органи місцевого самоврядування наділені правом самостійно визначати ставки, за якими будуть оподатковуватися доходи громадян [32, с. 162].

Формування системи оподаткування доходів населення з визначеними законодавством об'єктом, базою оподаткування, системою податкових пільг і ставок у кожної країни має свої індивідуальні особливості. Однак, різне ставлення до платників податків на доходи фізичних осіб в Україні та в іноземних державах, що знаходить своє відображення у фіскальній політиці держави.

На базі глибокого усвідомлення кожним платником податку свого конституційного обов'язку – сплати податків іноземні системи прямого оподаткування доходів фізичних осіб мають досить апробовану часом практику становлення та розвитку.

Постійна увага держави до платника податків та значні соціальні видатки поступово сформували свою податкову культуру, яка значно відрізняється від наших вітчизняних реалій. Природу категорії «податковий» також розуміють по-різному: у Німеччині це підтримка, яку громадяни надають країні; у Великобританії це відповідальність перед країною; у Сполучених Штатах податок розуміється як «податок»; у Франції - як обов'язкова вартість. На жаль, зрозумійте, що ця фінансова категорія в нашій державі зводиться до обов'язкових платежів [8, с. 46].

Порядки оподаткування доходів фізичних осіб в Україні регулюються розділом IV ПКУ, відповідні положення якого виділяють основні елементи оподаткування ПДФО. Ними є платники податків, об'єкти оподаткування, бази оподаткування, строки оподаткування, ставки податку, пільги тощо.

Суб'єкт оподаткування є важливим елементом ПДФО. Податковим кодексом України визначені такі категорії платників ПДФО:

- фізична особа-резидент – отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
- фізична особа-нерезидент – отримує доходи з джерела їх походження в Україні (крім нерезидентів, які отримують доходи в Україні безпосередньо від провадження дипломатичної чи прирівняної до неї міжнародним договором України діяльності);
- податковий агент – юридична особа, самозайнята особа, представництво нерезидента-юридичної особи, інвестор за угодою про розподіл продукції [28].

Податкове законодавство Польщі, Італії, Німеччини та інших європейських країн запровадило подібний підхід. Наприклад, у Франції платники податків поділяються на платників податків-резидентів і платників податків-нерезидентів залежно від тривалості проживання: люди, які прожили у Франції більше половини календарного року (183 дні або більше), класифікуються як платники податків-резиденти з менше 6 місяців. Щороку - з податковим статусом нерезидента [8, с. 47].

Об'єкт оподаткування ПДФО визначається залежно від статусу платника податку.

Відповідно до ПКУ об'єктом оподаткування резидента є:

- загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;
- доходи з джерела їхнього походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування;
- іноземні доходи
- прибутки, отримані з джерел за межами України. [30]

Об'єктом оподаткування нерезидента є:

- загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід із джерела його походження в Україні;
- доходи з джерела їхнього походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування. [30]

Проведений аналіз податкових систем європейських країн дозволяє нам стверджувати, що податковий статус фізичної особи також є відправною точкою визначення об'єкту оподаткування. У Франції, наприклад, платник, який класифікований як резидентний платник податків, повинен сплачувати податок з будь-якого доходу, отриманого в будь-якій частині світу. Платник, що має податковий статус нерезидента, сплачує податок тільки на відповідний дохід, отриманий у Франції.

Італійські резиденти, так і фізичні особи-нерезиденти згідно з італійським податковим законодавством, оподатковуються в Італії, але на різній основі. Незалежно від джерела доходу, згідно зі «світовим принципом» фізичні особи-резиденти зобов'язані сплачувати італійський особистий (або національний) податок на прибуток від свого доходу. Фізичні особи, що не є резидентами, оподатковуються ПДФО тільки за доходами, які одержані на території Італії.

Цього ж принципу щодо визначення об'єкту оподаткування дотримуються в податковому законодавстві і інших провідних європейських країн, зокрема Німеччини, Польщі, Іспанії.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок про відсутність істотних відмінностей між суб'єктами та об'єктами оподаткування в системах оподаткування України та більшості зарубіжних країн.

Основна ставка податку на доходи фізичних осіб за статтею 167 ПКУ становить 18%, що поширюється практично на всі види доходів: заробітну плату, заохочувальні та компенсаційні виплати, виплати за цивільно-правовими договорами тощо. Також слід зазначити, що окремі доходи оподатковуються за іншими податковими ставками.

Заробітна плата становить більшу частину доходу сім'ї і іноді є єдиним джерелом доходу. Варто зазначити, що застосування пропорційної ставки податку на доходи фізичних осіб в Україні призвело до соціальної несправедливості, що виражається у сплаті податків різними соціальними групами за рівними частками доходу, незалежно від суми.

В основі європейської системи оподаткування лежить прогресивна шкала оподаткування. Особливість цієї податкової системи ми спостерігаємо у Франції, де існує нижня межа прибутків, за які не стягується податок, а далі поступово ставка податку збільшується, в залежності від сум отриманого доходу, вище означеного рівня (табл. 3.1) [8, с. 48].

Таблиця 3.1.

**Ставки податку на доходи фізичних осіб у Франції за 2018
податковий рік**

Оподатковуваний дохід, євро	Ставка податку, %
До 9964	0,0
9965 – 27519	14,0
27520 – 73779	30,0
73780 – 156244	41,0
156245 і більше	45,0

У цій країні доходи понад 500 000 євро та понад 1 мільйон євро на особу, 45% доходів понад 250 000 євро та понад 500 000 євро на особу підлягають додатковим зборам у розмірі 3% та 4%.

Ставки з ПДФО в різних країнах Європи наводимо у табл. 3.2 [21, с. 48].

Таблиця 3.2

Ставки з ПДФО у різних країнах Європи

Країна	Шкала оподаткування	Ставка ПДФО, %
1	2	3
Австрія	прогресивна	0 – 55
Бельгія	прогресивна	25 – 50

Продовження табл. 3.2

1	2	3
Іспанія	прогресивна	9,5 – 22,5
Італія	прогресивна	23 – 43
Литва	прогресивна	20 – 32
Нідерланди	прогресивна	9,7 – 49,5
Німеччина	прогресивна	0 – 45
Польща	прогресивна	17 -32
Угорщина	пропорційна	15
Франція	прогресивна	0 – 45
Чехія	пропорційна	15
Україна	пропорційна	18 (19,5)

Аналізуючи системи оподаткування фізичних осіб у країнах ЄС, необхідно звернути увагу на їх особливості, а саме:

- у більшості країн ставки цього податку мають переважно прогресивний характер (ставка ПДФО податку збільшується зі зростанням податкової бази, а саме доходу громадян, що впроваджується задля зниження загального рівня соціально-економічного розшарування населення);

- наявність нульових податкових ставок на певну частину доходу у деяких країнах (фактично є неоподатковуваним мінімумом доходів громадян);

- переважно високий податковий тягар для фізичних осіб, насамперед для громадян із високим рівнем доходу. [21]

В Україні запровадження високих податкових ставок та прогресивного податку на доходи фізичних осіб за моделлю ЄС не має ефекту, оскільки відповідно до кривої Лаффера не максимізує надходження до національного бюджету (підвищення ставки податку на доходи фізичних осіб в Україні значно підвищить тіньова економіка, в основному через низьку податкову грамотність країни) [21, С. 48].

Традиційно в Німеччині діяла класова система оподаткування. Там підставою для поділу платників на різні рівні є їх соціальний статус громадянства. У країні шість податків, найвищі податки сплачують

представники першого класу. Податок на прибуток у Німеччині прогресивний: ставка податку на прибуток починається з 14%, а потім зростає до 42% (дохід перевищує 55 961 євро); нарешті, ставка податку на дуже високий дохід (більше 265 327 євро) становить 45%. Мінімальна ставка податку становить 0%. Іншими словами, дохід у розмірі 9 169 євро (або 18 338 євро для подружніх пар, які подають сукупний дохід), отриманий щороку, не оподатковується [8, с. 50].

В Італії за джерелом доходу доходи всіх платників поділяють на п'ять груп. Кожна група доходів оподатковується окремо, а ставка податку коливається від 23% до 43%.

В Іспанії ставка податку становить від 24% до 45%, а якщо дохід становить 300 000 євро, застосовується найвища ставка податку.

У системі оподаткування багатьох європейських країн важливе місце займає показник «граничний дохід», тобто мінімальний розмір доходу для початку сплати податків. Наприклад, у Франції це 9965 євро, а в Німеччині – 9170 євро. Розмір цього показника залежить від кількості дітей, сімейного стану платника та способу оподаткування за єдиною чи окремою системою.

Українська система оподаткування надає платникам ПДФО три види пільг:

- не включення до складу загального місячного оподатковуваного доходу окремих видів доходів;
- отримання податкової знижки;
- отримання податкової соціальної пільги (ПСП).

В країнах ЄС застосовується підхід до визначення ставок ПДФО, який позитивно характеризує їх податкові системи. Він може бути розглянутий як варіант і врахований в процесі вдосконалення податкового законодавства України. Це забезпечить застосування принципу соціальної справедливості та підвищить податкову культуру громадян.

Ще однією особливістю іноземних податкових систем є те, що вони створені для отримання кінцевого доходу сім'ї, щоб кожен мав достатній прибуток після сплати податків для покриття всіх необхідних витрат для

задоволення своїх потреб. За допомогою порівняльного аналізу податкових систем основних європейських країн та аналізу основних теоретиків і практиків цього питання можна визначити спільні та відмінні характеристики сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні та Європейському Союзі. (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Спільні та відмінні риси механізмів сплати ПДФО
в Україні та країнах ЄС**

Спільні риси	Відмінні риси
ПДФО застосовується в усіх країнах світу.	Прозорість та відкритість оподаткування ПДФО
Декларування доходів громадян	Прогресивна шкала оподаткування доходів
Передбачено застосування спрощених технологій оподаткування	Існує нульова ставка оподаткування доходів громадян за низького рівня доходів
Існує знижка оподатковуваного доходу залежно від кількості дітей у сім'ї	Правила оподаткування ПДФО в ЄС встановлюються органами місцевого самоврядування, а не на загальнодержавному рівні
Державний контроль та адміністрування	В більшості країн ЄС існують податки на всі доходи, отримані в країні або за її межами
Передбачена система податкових пільг	Соціальні пільги у справлянні ПДФО не окремим фізичним особам, а сім'ям
Податок на доходи фізичних осіб є одним з основних джерел надходження до бюджету країни	В переважній більшості країн ЄС, як правило, в оподаткуванні заробітної плати використовується прогресивна шкала, а в оподаткуванні інших доходів – пропорційні ставки
Однакова сутність та риси податкових систем України та країн ЄС	Майже у всіх європейських країнах існує податок на розкіш

Системи оподаткування України та Європейського Союзу розвивалися під впливом економічних, соціальних і політичних процесів країни.

З метою впровадження зарубіжного досвіду на практиці та формування в Україні нової сталої та ефективної системи оподаткування доходів фізичних осіб рекомендується:

1. Передбачено, що всі доходи (включаючи компенсації, виплачені Національним цільовим фондом, відшкодування деяких витрат, доходи від інтелектуальної власності) можуть оподатковуватись, що розширює базу оподаткування податку на доходи фізичних осіб.

2. З огляду на те, що найважливішою складовою бази оподаткування ПДФО в Україні є заробітна плата з метою збільшення доходів громадян, створення можливостей працевлаштування, збільшення інвестицій в економіку, а отже, збільшення доходів бюджету.

3. Вжити заходів щодо скорочення тіньового сектору економіки та виходу з тіні доходів українців.

4. Запровадження прогресивних ставок податку на доходи фізичних осіб не лише підтримає бідних верств населення, а й сприятиме розвитку українського середнього класу.

5. Встановити особистий неоподатковуваний мінімум доходів працездатних осіб для забезпечення життєдіяльності.

6. Вжити заходів щодо підвищення культури оподаткування та податкової дисципліни платників податків, адже кожен громадянин України повинен усвідомлювати, що оподаткування поєднує обов'язки перед державою та можливість стимулювати та регулювати розподіл коштів між платниками податків та стан потреб платників податків.

7. Вдосконалити пільгову політику з ПДФО.

8. Удосконалити податкове законодавство та звітність шляхом надання платникам податків спрощеного та зрозумілого вступу, що підвищить ефективність податкового контролю щодо боротьби з ухиленням від сплати податків.

9. Розширити перелік, прискорити впровадження інформаційно-комунікаційних систем і технологій, надати платникам податків електронні послуги.

Ефективне впровадження цих заходів забезпечить довіру до державних інституцій, відновить принцип справедливості, допоможе доходам вийти з тіні, зменшить податкове навантаження та конфлікти між платниками податків і контролюючими органами, покращить податкову дисципліну.

Важливим критерієм щодо надходження до бюджету податку на доходи фізичних осіб, є податкова конкуренції між регіонами, а саме мобільність

людей та зміни місця розміщення їх офісів і виробництва. Основною проблемою розбалансування місцевих бюджетів є зарахування податку з доходів фізичних осіб до місцевих бюджетів за місцезнаходженням підприємств. Через те, що в Україні більшість значних підприємств зареєстровані чи розміщені в адміністративних центрах, громади недоотримують податок на доходи тих працівників, які проживають та користуються соціальними послугами не за місцем праці. На динаміку надходжень податку з доходів фізичних осіб впливає і заробітна плата. Її зростання не тільки забезпечить надходження до бюджету, але і допоможе зупинити відтік кваліфікованих кадрів за кордон. Не менш важливим для подальшого зростання надходжень є пошуки нових ринків збуту продукції та її належна сертифікація.

Сьогодні існує кілька концепцій сплати ПДФО. Деякі вважають, що цей податок сплачується лише за місцем реєстрації платника податків. Інші вважають, що частину ПДФО потрібно сплачувати за місцем проживання громадянина. Звичайно, питання податку на доходи фізичних осіб політичне і складне, але його потрібно вирішувати. Відповідний законопроект зареєстровано у Верховній Раді. І навпаки, як на мене, Мінрегіон запропонував уряду менш суперечливий, але також дуже складний механізм. Це сплата ПДФО за фактичним місцезнаходженням, а не сплата ПДФО на підставі реєстрації центрального офісу, як зараз. На нашу думку, такий підхід більш справедливий до спільнот, у яких працює компанія.

В Україні відповідальність за перерахування ПДФО працівників органам місцевого самоврядування, де вони працюють, не несе роботодавець, тому він є податковим агентом, який сплачує ПДФО.

У регіонах система розподілу ПДФО має суттєву ваду: через нечіткість законодавчого регулювання, підприємства та установи можуть самі обирати, до якого бюджету перераховувати ПДФО за своїх співробітників – чи то за місцем їхньої фактичної роботи, чи за місцем реєстрації компанії або ж її обласного чи регіонального офісу. Місцеві громади, в яких проживають працівники, як

наслідок, недоотримують значну частину надходжень – хоча такі співробітники використовують місцеву інфраструктуру. [29]

У 2021 році реформа способів сплати податку на доходи фізичних осіб, очевидно, посилиться. Урядовий план дій на 2021 рік доручає Мінфіну переглянути чинне законодавство про податок на доходи фізичних осіб, зокрема законодавство про перерозподіл податків між бюджетами територіальних громад, де фізичні особи проживають за місцями реєстрації – платників податків. Проте на процес сплати ПДФО за місцем проживання працівника впливає багато факторів.

Перший – у системі компанії бракує достатніх ІТ-можливостей для обліку даних про співробітників, що пов’язано з формуванням податкової звітності. Не всі податкові інспекції можуть використовувати бази даних: вони не мають технічної підтримки та добре підготовлених кадрів.

По-друге, це штрафні санкції, накладені податківцями за зміну місця сплати ПДФО для працівників. Серед інших серйозних перешкод компанія назвала проблеми з обробкою інформації ДПАУ та відсутність технічної підтримки з боку влади, зокрема проблему слабких серверів.

Звіти Державної податкової адміністрації та пенсійних фондів будуть завантажені в Національні ресурси протягом кількох днів.

Нарешті, для перерахування ПДФО до місцевого бюджету підприємство має зареєструватися у відповідному місцевому податковому органі. Це непотрібний бюрократичний процес, який ускладнює процес оподаткування компанії.

Тому, на нашу думку, учасники дослідження вважають, що запровадження сплати ПДФО за місцем реєстрації працівників призведе до суттєвого збільшення часу на утримання та перерахування до бюджету ПДФО.

Підприємства більше хвилюють питання щодо здійснення сплати податку на доходи фізичних осіб за фактичним місцем проживання працівників. Компанія не має офіційного інструменту для збору інформації про поточне місцезнаходження співробітників. Після законодавчого скасування системи

проживання працівники мають повне право не надавати таку інформацію компанії. Співробітники не мають права повідомляти, запізнювати повідомлення роботодавця про зміну місця реєстрації. Якщо працівник переведе ПДФО на неправильну адресу, компанія як податковий агент несе ризик штрафу. При цьому ніяких юридичних документів на підтвердження своєї позиції у нього не буде.

Нарешті, кадрові та кадрові системи компанії технічно не готові до автоматичного перерахунку ПДФО на сайті реєстрації працівників. Для того, щоб створити такий звіт, компаніям потрібно зробити великі інвестиції.

Ще один важливий фактор, який слід враховувати під час реформування, — іноді компанії використовують ПДФО як інструмент «торгу» з місцевою владою. Зокрема, проблема деяких компаній полягає в тому, що працівники, які покладаються на місцеву владу, мають вкрай низькі умови праці та не бажають брати участь у ділових зустрічах для вирішення цих проблем. Перерахування податку на доходи фізичних осіб стало для компаній потужним інструментом «переговорів», підвищивши ентузіазм місцевої влади в цьому питанні.

З огляду на міжнародний досвід, завдяки використанню ІТ-інструментів Державного податкового управління (ДПСУ), функція розподілу ПДФО між місцевими бюджетами має бути не на підприємстві, а в країні. У свою чергу, щоб полегшити цей процес, до податкової декларації, яку подає підприємство при сплаті ПДФО, слід доповнити кодом регіону (наприклад, СОАТУУ, де фактично працює/проживає працівник).

В якості альтернативи можна запропонувати створити єдину державну базу, яка б порівнювала податкове законодавство з фізичних осіб із фактичними адресами проживання. Відповідні зміни також мають бути зафіксовані на рівні податкового законодавства.

Крім того, податкове законодавство має усунути колізії та дозволити роботодавцям вільно тлумачити поняття «самостійні підрозділи», тим самим обираючи спосіб сплати податку на доходи фізичних осіб кожного працівника.

Висновки до розділу 3

Досвід податкового регулювання в розвинених країнах формується на основі їх конкретно-історичних економічних характеристик, а можливість практичного довідки обмежена. Якщо не враховувати особливості нашої країни, то в Україні неможливо запровадити систему оподаткування жодної країни. Рекомендується запозичувати ті податкові інструменти, які найбільш підходять для наших національних умов і найбільш корисні. При цьому принципи вдосконалення та реформування української системи оподаткування доходів фізичних осіб мають бути максимально наближені до європейських стандартів.

ВИСНОВКИ

По результатам проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Встановлено, що податок на доходи фізичних осіб є важливим джерелом фінансових ресурсів для покриття витрат, які держава несе для виконання покладених на неї функцій. В процесі еволюції свого розвитку він з натуральної форми перетворився на грошову.

2. Встановлено, що в процесі свого розвитку оподаткування доходів фізичних осіб охоплювало різні об'єкти. На сьогодні податком на доходи фізичних осіб оподатковується праця(заробітна плата та прирівнені до неї виплати) та доходи від капіталу, спадщини, дарунки, продажу майна, доходи від передачі в оренду майна та інше. Сьогодні база оподаткування даним податком значно ширше ніж на початку його запровадження в Україні.

3. Визначено, що після агресії Росії проти України запроваджено військовий збір, який на нашу думку, є не що інше як податок на доходи фізичних осіб, оскільки використовує для нарахування податку аналогічну базу. За останні роки до державного бюджету від військового збору надходить більше 25 млрд грн збору.

4. Податок на доходи фізичних осіб є й залишатиметься надалі важливим джерелом доходів бюджетів різних рівнів в Україні. В 2020 році до зведеного бюджету надійшло 271,18 млрд. грн. податку на доходи фізичних осіб, що на 18,15 млрд. грн. (+7,1 %) більше ніж у 2019 році. В структурі доходів зведеного бюджету податок на доходи фізичних осіб становить 9-11%.

5. Встановлено, що в результаті реформи місцевого самоврядування податок на доходи фізичних осіб практично перетворився на місцевий податок. Адже на сьогодні, 60% податку перераховується до місцевих бюджетів територіальних громад, а з 2021 року цей відсоток збільшується до 64%.

6. Встановлено, що основною ставкою податку, яка застосовується для оподаткування доходів фізичних осіб є ставка 18%. Разом з тим, оскільки

був розширений перелік бази оподаткування, застосовуються і інші ставки податку, зокрема 5 і 9%.

7. Механізм адміністрування податку на доходи фізичних осіб на 90% здійснюється через податкових агентів, і лише незначна частина податку сплачується платниками податку самостійно та результатам декларування.

8. Запропоновано, з урахуванням вивчення зарубіжного досвіду оподаткування доходів фізичних осіб, відмовитися від єдиної ставки податку, а перейти на диференційовані ставки податку. В цьому випадку, буде більш справедливим оподаткування доходів фізичних осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бак Н.А. Фіскальна результативність адміністрування ПДФО в Україні та напрями її поліпшення. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 3(20). 2020. С. 211-219
2. Божанова О.В. Реформування податку з доходу фізичних осіб: сучасний стан та перспективи. *Економічний вісник*. 2020. №2. С. 65-74
3. Березовська С. В. Сутність та елементи податку на доходи фізичних осіб з заробітної плати в деяких країнах світу: досвід для України. *Держава та регіони*. 2019. №2. С. 50–55.
4. Доходи зведеного бюджету за 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/zvit_2020_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf
5. Гайдай В.І. Механізм державного регулювання ПДФО в умовах децентралізації влади в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 17. С. 69–74.
6. Голодна А.С. Правові основи фінансового моніторингу в Україні / А.С. Голодна, А.Г. Бухтіарова. *ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ*. Випуск 29. 2019. – С. 439-443
7. Гнидюк І. В. Оцінка податку на доходи фізичних осіб як фіскального показника./ І. В. Гнидюк, Л. В. Уманець, Т. В. Гончаренко. *Бізнес Інформ*. 2021. С. 279-285
8. Дутова Н. В. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду зарубіжних країн / Н. В. Дутова, Є. С. Лесік. *Економіка і організація управління*. 2019. №1. С. 43–52.
9. Дуб А.Р. Трансформація адміністрування податку з доходів фізичних осіб: світовий досвід і можливості для України. *Фінанси України*. 2018. № 5. С. 80–93.

10. ЄБА проти повернення до прогресивної шкали оподаткування [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/news/20207972-eba-proti-povernennyado-progresivnoyi-shkali-opodatkovannya>.
11. Желевська О. Ю. Проблеми оподаткування доходів фізичних осіб [Електронний ресурс] / О. Ю. Желевська, Г. О. Супрович// – Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/32610594.pdf>.
12. Звіт державної фіскальної служби України за 2018 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf>
13. Закірова С. Фінансовий моніторинг в Україні: реальні та міфічні загрози для бізнесу і громадян. *Громадська думка про правотворення*. 2020. № 10 (195). С. 15–25.
14. Задорожня Л. А. Регулятивна ефективність персонального прибуткового податку: приклад України : дис. канд. ек. наук : 08.00.08. Ірпінь, 2017. – 266 с.
15. Коломієць О. О. Актуальні проблеми реформування оподаткування доходів фізичних осіб в Україні [Електронний ресурс] / О. О. Коломієць // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialnapolitika/aktualni-problemi-reformuvannyaopodatkovannya-dokhodiv-fizichnikh>.
16. Кміть В.М. Особливості справляння податку із доходів фізичних осіб в Україні. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 47-2. 2019. С. 84-91
17. Ковальчук К. Функції податків та їх реалізація в податковій системі України. К., 2018. №10. С.79-83
18. Корегувальний звіт ДПС <https://tax.gov.ua/data/files/254936.pdf>
19. Кміть В.М. Перспективи і напрями вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб із використанням зарубіжного досвіду. *Інфраструктура ринку*. Випуск 37. 2019. С. 575-583

20. Конституція України: Закон України № 1306-ХІІ «Про прибутковий податок з громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства» від 5 липня 1991 р. / Верховна Рада України. URL:
[https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-12](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-12)
21. Лучишин Л.М. Роль податків і зборів у доходах місцевих бюджетів. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. Випуск 2. 2019. С. 61-69
22. Масленніков Є.І. Податок на доходи фізичних осіб в Україні: поточний стан та шляхи реформування. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 57. 2020. С. 47-50
23. Олійник О.В., Філон І.В. Податкова система. Київ, 2019. 456 с.
24. Оподаткування доходів фізичних осіб: міжнародний досвід [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/3030>.
25. Петрова Л. В. Податок з доходу фізичних осіб: сучасні реалії [Електронний ресурс] / Л. В. Петрова. // Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (16 – 17 квітня 2020 р.), м. Дніпро, НМетаУ – 2020. – С. 408–414
26. Петрович Й. Проблеми розвитку та шляхи вдосконалення податкової політики України. *Банківська справа*. 2008. № 6. С. 43-49
27. Податкова система України: Підручник / В.М. Федосов, В.М., Опарін, Г.О. П'ятаченко та ін.; за ред.. В.М. Федосова. Київ, Либідь, 2019. 429с.
28. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]: сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
29. Податкова реформа-2020: ПДФО, ЄСВ та військовий збір можуть об'єднати [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/12/28/655394/>.

30. Податок на доходи фізичних осіб [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://services.dtki.ua/catalogues/tax_rates/11.
31. Податкова система: Навчальний посібник / [Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.]; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків, 2019. 402 с.
32. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму: Закон України від 28.11.2002р. № 249 / Верховна рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/249-15>
33. Про Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Указ від 13 квітня 2011 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/537-2015-%D0%BF>
34. Приступа Т.В. Тіньова економіка та її вплив на соціально-економічний розвиток України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 1(12). С. 56-61.
35. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету. Закон України № 1539-IX прийнятий від 15.06.2021
36. Полишин Галина. Місцеві податки та збори в Україні та за кордоном. *Фінансове право*. Випуск 4. 2019. С. 162-165
37. Райнова Л. Б. Система оподаткування доходів фізичних осіб та їх особливості. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. №11. с.132-137
38. Романюк О. В. Україні хочуть збільшити податки: кому доведеться платити більше [Електронний ресурс] / О. Романюк. 2020 // Режим доступу до ресурсу: <https://www.segodnya.ua/ua/economics/enews/nalog-na-dohody-hotyat-uvlichit-dlya-kogo-i-naskolko-1412852.html>.

39. Соколовська А.М. Нерівність доходів і багатства та податкові інструменти її зменшення. *Фінанси України*. 2019. № 6. С. 23–41.
40. Соколовська А.М. Вплив податків на нерівність доходів в Україні. /А.М. Соколовська, Л.Б. Райнова . *Фінанси України*. 2019. № 7. С. 72–91.
41. Швабій К. Податок з доходів фізичних осіб: проблеми і перспективи. *Вісник податкової служби України*. 2019. № 6. С. 56– 64.